

## 12. REZUMAT

În urmă cu 250 de ani, la Cluj (Kolozsvár, Klausenburg, Claudiopolis, Cluj-Napoca) a apărut o formă cu totul nouă de învățământ de stat dedicată formării chirurgilor (felceri) și instruirii moașelor. Aici a fost înființată prima instituție de învățământ medico-chirurgical, nu doar din Transilvania istorică, ca parte a Imperiului Habsburgic, ci și din întreg teritoriul României de astăzi. Această carte tratează istoria acestei instituții de învățământ. Conform cunoștințelor actuale, institutul a oferit, în ultimul sfert al secolului al XVIII-lea, același nivel înalt de educație cu instituțiile similare din Europa Centrală, și de pe cuprinsul întregii Monarhii Habsburgice, de la Innsbruck la Lemberg (L'viv), de la Olmütz (Olomouc) la Graz sau de la Salzburg la Laibach (Ljubljana), pentru a menționa doar câteva dintre fostele instituții partenere ale Clujului. În toate capitalele provinciilor imperiale a fost introdusă o nouă pregătire chirurgicală, de tipul învățământului superior non-universitar, care a coexistat cu pregătirea medicală a universităților din Imperiul Habsburgic.

Astfel, „noul” medico-chirurg a reprezentat o formă de o tranziție între chirurgul bărbier-meșteșugar, care a fost instruit într-o breaslă doar pentru tratamentul „bolilor externe” și medicul cu pregătire universitară (medicus, physicus), care era calificat pentru tratamentul „bolilor interne”. Cele două profesii sanitare s-au apropiat din ce în ce mai mult una de cealaltă în aceasta epoca, până când au fuzionat, în cele din urmă, în ultimul sfert al secolului al XIX-lea, și au continuat calea comună a așa-numitei medicină generală. Pentru cititorul de astăzi, nimic nu este mai natural decât faptul că chirurgul este un medic, și că medicul tratează boli externe și interne, și chiar operează.

Această dezvoltare, care este de o importanță deosebită pentru istoria medicinei, se datorează convingerii personale, dedicării și angajamentului împăratului Habsburgic Iosif al II-lea care în 1783 a declarat profesiile chirurgicale și medicale ca fiind de aceeași valoare, subliniind egalitatea lor. Printr-o serie de măsuri, aceasta insistența a dat roade în cele din urmă, contribuind la accelerarea acestui proces de unificare.

Cartea de față a fost realizată cu ocazia aniversării a 250 de ani de la începuturile educației medicale și chirurgicale în Transilvania. Începuturile acestei evoluții pot fi observate încă de la Legea sanitară de bază din 1770, adoptată de împărăteasa Maria Tereza, care stipula că moașele și chirurgii de la o instituție controlată de stat trebuie să obțină o calificare și o diplomă pe bază de examen. În acest scop, în capitala fiecărei

provincii cu titlu ereditar a Imperiului a fost înființată câte o așa-numită școală medico-chirurgicală. La Cluj, pregătirea chirurgilor a început cu decretul imperial din 26 ianuarie 1775, în cadrul Universității (Academia) Báthory, înființată încă din anul 1581. Joseph Laffer, un maestru în chirurgie și obstetrician austriac format la Viena a fost numit prin acest decret profesor de către curtea imperială, cu sarcina de a preda anatomie, chirurgie și obstetrică, precum și de a ține un curs de o lună pentru moașe. De la aceste începuturi modeste, instituția de învățământ medico-chirurgical s-a dezvoltat cu succes timp de aproape o sută de ani spre marele beneficiu al întregii societăți transilvănene.

Cartea de față este formată din două părți. În cinci capitole ale primei părți, Robert Offner, medic șef al Departamentului de Medicină Transfuzională la Spitalul Universitar din Regensburg și profesor de istorie a medicinei, prezintă precursorii educației medicale și chirurgicale în Europa, cu o atenție specială asupra instituțiilor partenere similare, adică instituțiile de învățământ medico-chirurgical din Imperiul German și mai ales din cel Habsburgic. El descrie de asemenea pregătirea tradițională a chirurgilor bărbieri și schimbările în reglementările și legile sanitare ale vremii.

Partea a doua, scrisă de György Gaal, profesor universitar, istoric literar, cultural și local, tratează preistoria învățământului superior din Transilvania și dezvoltarea școlii medico-chirurgicale din Cluj. El descrie în detaliu cum fosta Universitate Báthory a fost îmbogățită cu o facultate de medicină în 1775, cum această facultate a fost transformată în anul 1818 într-un Institut medico-chirurgical și cum a funcționat ca o instituție complet independentă din 1851 până în 1872. Primul profesor a predat, de unul singur, trei materii. În 1782 a fost înființată catedra de medicină veterinară, iar în 1791 cea de oftalmologie. Din 1800, numărul anilor de studii a crescut la doi, iar din 1834 la trei. În 1838 numărul profesorilor a ajuns la șase. Instruirea se făcea în limbile locale (germană, maghiară și română). Din 1811, pregătirea practică a chirurgilor și a moașelor era făcută în Spitalul Militar și apoi în Spitalul de Stat Carolina din „Cetatea Veche”. Subiectele teoretice au fost predate în sălile de la parterul clădirii Liceului din Strada Lupilor (azi M. Kogălniceanu), care a fost construită în 1821. Profesori remarcabili de chirurgie și medicină au format mai multe generații de medico-chirurghi bine pregătiți care au dobândit calificări în medicină veterinară, obstetrică și oftalmologie. Astfel de profesori erau: Peter Fuhrmann, Ioan Molnar (Piuaru) von Müllersheim, Johann Eckstein von Ehrenburg, Elek Bruszt, Mihály Judenhoffer, Elek Lécfalvi Keresztes, Bogdán Ábrahám, Mihály Nagybatzoni Incze, István Bágyi Joó, József Csíkszeredai Szabó, József Incseli Szöts, Emil Jakob Nagel, Franz Zahn, Ferenc Czifra, János Maizner și József Brandt. În anii 1850 și 1860, aici și-au început activitatea didactică medici vestiți, precum József Lenhossék, Jenő Jendrassik, Tivadar Margó, Kálmán Balogh, care, mai târziu, au devenit profesori uni-

---

versitari la Budapesta și membri ai Academiei de Științe. Alții au urmat o carieră universitară în Transilvania: opt profesori au activat în Facultatea de Medicină a Universității. Institutul a existat timp de 97 de ani, până în 1872, când a fuzionat cu Facultatea de Medicină a noii-înființate Universități Regale Maghiare din Cluj.

În timpul existenței sale, cei 32 de profesori și 39 de asistenți ai Institutului au pregătit peste 1.000 de medici-chirurgi. Deoarece numărul medicilor care aveau diplome universitare era relativ mic, acești medici-chirurgi, de tip nou, au preluat o parte semnificativă din asistența medicală a țării. Pregătirea anuală a moașelor a fost mărită de la o lună la cinci luni, iar numărul moașelor instruite și examinate, așa-numitele moașe „cu diplomă”, a depășit 1.500. Pe baza listelor de nume (incomplete) existente, se știe că toate grupurile etnice ale țării se regăsesc în rândurile profesorilor și studenților: germani, maghiari, români, armeni, cehi, evrei și chiar studenți din străinătate.

În istoria sa de aproape un secol, Școala Medico-Chirurgicală din Cluj a reprezentat o bază solidă pentru ramura medico-chirurgicală a învățământului superior transilvănean, și a contribuit semnificativ la creșterea personalului medical profesionist și la extinderea asistenței chirurgicale și obstetricale pe baze științifice. Institutul poate fi considerat precursorul Universității Regale Maghiare din Cluj, precum și al Facultății de Medicină de limbă română (din 1919), precum și a „Școlii Medicale Clujene”. În acest fel, acesta reprezentat o punte de legătură cu fosta Universitate Báthory. Universitățile medicale din Târgu-Mureș (Marosvásárhely, Neumarkt am Mieresch) și Szeged se numără și ele printre instituțiile „moștenitoare”. Toate acestea oferă ocazia adecvată de a comemora și de a aduce un omagiu cuvenit realizărilor și meritelor acestei instituții de valoare, prin intermediul monografiei de față, dedicată istoriei prea puțin cunoscutei Școli Medico-Chirurgicale din Cluj, alături de o conferință științifică jubiliară.